

Hrvatsko pevsko društvo „KOLO“ iz Zagreba

priredi

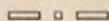
v soboto, dne 6. novembra 1909 ob 8. uri zvečer

v veliki dvorani hotela „UNION“ v Ljubljani

KONCERT

pod vodstvom zborovodje gosp. Antona Anděla.

Sodelujejo: Gospod Ernesto vitez Cammarota, operni pevec, moški in ženski zbor »Kola« (90 članov) in orkester »Slovenske Filharmonije« pod vodstvom kapelnika gospoda Vaclava Talicha.

VZPORED:

1. *Srečko Albini*: Overtura k operi »Tomislav«. Izvaja orkester »Slovenske Filharmonije« pod vodstvom g. V. Talicha.
2. *Ivan pl. Zajc*: **Crnogorac Crnogorki**. Moški zbor.
3. *Vatroslav pl. Lisinski*: **Zbor Hrvatic** iz opere »Porin« (II. dejanje, 1. prizor). Izvaja ženski zbor s spremljevanjem orkestra.
4. a) *Vekoslav Rosenberg-Ružič*: **Biser suze**.
b) *Josip Hatze*: **Da sam bogat!** Pesmi za tenor s spremljevanjem klavirja. Poje pravi član »Kola« g. Ernesto vitez Cammarota, na klavir spremlja g. A. Anděl.
5. **Narodne pesmi iz hrvatskih pokrajin** za mešan zbor.
 - a) Oj jesenske duge noči ...
 - b) Zašto mučiš, draga ...
 - c) Sva se gora listom sasta ...
 - č) Oj Korano!
 - d) Oj djevojko, dušo moja!
 - e) Ah, je li gdje koja još ljubav ko moja?
 - f) Igra kolo.Pesme pod a, b, c, d, e, f harmoniziral in za koncert priredil g. Anton Anděl, pesem pod č g. Ivan pl. Zajc.
6. *Vilko Novak*: **Bi mirna noć** ... Moški zbor z bariton-solom (g. Ivša Spudič).
7. *Josip Hatze*: **Noć na Uni**. Balada za mešan zbor in tenorsolo (g. Ernesto vitez Cammarota) s spremljevanjem orkestra.
8. *Ivan pl. Zajc*: **More**. Glasbena slika za moški zbor s spremljevanjem orkestra.

Vse skladbe vzporeda so izvirne hrvatske!

Začetek točno ob 8. uri zvečer.

CENE PROSTOROM: Sedeži po 5, 4, 3 in 2 kroni, stojišča po 1 K 60 h, za dijake po 60 h se dobivajo pri gospej Češarkovi v Šelenburgovi ulici in na večer koncerta pri blagajni. Besedilo s podatki o skladateljih in »Kolu« brezplačno istotam.

PO KONCERTU v dvorani prosta zabava, pri kateri svira »Slovenska Filharmonija«. Vstopnice za koncert veljajo tudi za prosto zabavo, brez njih 1 krona vstopnine.

Besedilo pevskim točkam.*)

□ □ □

2. Crnogorac Crnogorki.

Riječi A. Jakšića.

Rane moje ljuto tište,
Mila, divna Crnogorko!
Moje grudi pomoć ištu (iščejo),
Izparane na bojištu.

Pomoć, pomoć, Crnogorko!
Podpraši mi puške male,
Ruke su mi malaksale (slabele),
Sjekuć Turke, Crnogorko!

A kad pa(d)nem, gorski lave,
Moja liepa Crnogorko:
Teške rane i krvave
Nek (naj) zamiene turske glave.

Osveti me, Crnogorko!
Nekukanjem (tugovanjem) isaplačem,
Već krvavim, ljutim mačem:
U boj! U boj! Crnogorko!

A na domu hrani sinke,
Moju nadu, Crnogorko!
Ove divne, muške dike,
Ove hrabre osvjetnike!

Hrani, njeguj, Crnogorko,
I liep nauk kazuj njima:
Svetiti (maščevati) se dušmanima,
Moja vjerna Crnogorko!

□ □ □

3. Zbor Hrvatica.

Prizor 1., II. čin iz opere »Porin«.

Riječi Dr. Dimitrije Demetra.

Sva se bieli opet gora,
Već pomoli glavu zora,
Pobjegoše noćne tmine,
Nij' daleko svietli dan.

Kad se vraća sve na svietu,
Svjetlost tjera tamu kletu,
Zašto sloboda da ne sine
U Hrvata opet stan?

Ne, ne, Bog je pun dobrote,
Vratiti će, što nam ote (je otel = vzal). —

*) Bolj neznane besede je v oklepkih slovenski tolmačil g. prof. dr. Hešič.

4. a) Biser-suze.

Riječi Ljudevita Varjačića.

Zvona dolom (zvonovi po dolu)	Tiho jeca, suze vajne
tužno zvone,	Na grob novi padaju,
Razliega se gorom zvuk.	Pa na grobu mrtve drage
U grob nose tielo mlado,	Biserom se stvaraju.
Uz prigušen plačni muk.	
Davno zvona već ne zvone,	Biser-suze milo trepte,
Grobljem zamre svaki glas,	Ko da dragin trepti zov.
Tek (le) nad grobom mrtve drage	Dragan drhtnu — mrtav pade,
Dragan tuži, strven vas (potrt ves).	S njom da život živi nov.

b) Da sam bogat.

Riječi Augusta Harambašića.

Da sam bogat biserjem i zlatom,	Da sam vladar svieta vasiona
Od milošte prekrio bi tebe,	(vesoljnega),
Pa bi za to samo jedan pogled,	Sve bi zemlje darovô ti svoje;
Kao prosjak, molio za sebe.	Priestol svoj i krunu bi ti dao
	I tad bio rob ljepote tvoje.

Da sam bog, svu svoju moć nebesku
Pustio bi kojem višem bogu,
Pa bi opet smrtan čovjek posto
Samo zato, da te ljubiti mogu.

□ □ □

5. Hrvatske narodne pjesme.

a.

Oj jesenske duge noći!	Il će doći (al bo prišel), il ne doći,
Reko (rekel) dragi, da će doći,	Čekat ću ga do pol noći,
Lane (srnica, srnče) moje, oj!	Lane moje, oj!

b.

Zašto mučiš, draga,	Zašt' ne kažeš svoje mišljenje?
Ti mene, ja tebe	Želiš l' imat sa mnom življenje,
Od dana do dana	Ko s pravim drugom, suprugom?
U svakoj ljubavi nepojenoj?	

c.

Sva se gora listom sasta (se je	U bašči (na vrtu) mi ruža cvate,
brž sestala),	Ja ju ne berem,
A ja nemam s kim,	Jer moj dragi na daleko
Jer moj dragi na daleko	U tudjoj zemlji.
U tudjoj zemlji.	

č.

Oj Korano, tiha vodo hladna,
Oj Korano!
Tamo mi je moje ovo selo,
Oj Korano!
U kom mi je lijepa djevojka,
Oj Korano!
Uzel' bi ju, ne da mi je majka!
Oj Korano!

d.

Oj djevojko, dušo moja!
Po čem sam ja duša tvoja?
Aman, Aman, duša tvoja?

e.

Ah, je li gdje koja	Trpi li gdje koja
Još ljubav ko moja,	Još duša što (kar) moja
Bez radosti?	U tajnosti?

S (radi) tebe jedine,
Toliko vrieme
I dane i noći
Sve tebi na oči
Priplakujem (preplakujem, jokam).

f.

Igra kolo, igra kolo	Kakva Maca, kakva Maca
Na dvadeset i dva.	Medna usta ima;
U tom kolu, u tom kolu	Da me hoće, da me hoće
Liepa Maca igra.	Poljubiti s njima,
	Volio bi, volio bi
	neg' dvadeset i dva.

Ljubi, ljubi, ne dan gubi,
tada možeš, koga hoćeš:
Ili mene, il' do mene.
Il' ak' hoćeš, baš i mene.

□ □ □

6. Bi (je bila) mirna noć . . .

Riječi B. G.

Bi mirna noć, a mjesec nebom (po nebu) plovi
i tiho gleda na taj biedni svijet,
i motri sela i gradove silne
i motri nježan, u dolini, cviet.

S daljine čuješ, valo žubore
i blagi lahor (vetrič) ^{vi} popuhuje sad . . .
al srce moje tajna tuga krije,
tajna tuga, teški jad.

Tad (tedaj) suzne napram njemu svrnuh (sem obrnil) oči,
i ganut kliknuh (ganjen sem vzkliknil) ja: Oj, mjesece oj!
Obujmi svjetlom bledim kuću malu,
Pozdravi u dolini domak moj.

□ □ □

7. Noć na Uni.

Riječi Huga Badalića.

Jur (že) u noći krilo
Zvezda sinu (zvezd je sinil) roj.
Zvono, zuječ (brneč) milo,
Zove na pokoj.

Čuj!

Tiho svud (povsod) je mir . . .
Samo Una šumi burno,
Samo Una teče žurno
I žubori, kô da zbori (govori):
»Stan (postoj), počekaj tuj!«

Čuj, s munare (s stolpiča mošeje), one stare,
Gdje u tihi noćni čas

Urla (tuli) glas:

»Allah i proroče možni (prorok mogoćni)!
Blagoslovi, čuvaj krasni din (moham. vero);
Satri (steri) raju, kleta pseta,
Satri raju, spasi nas!«

Rajo, biedna rajo!

Osmanska noga te gnječi.

Teško gvoždje (železje) na rukuh ti zveći;

Azijat vjeru ti psuje,

Tielo gazi, dušu truje (zastuplja),

A ti, jadna, šutiš,

Ne vidiš, ne ćutiš

Kletve grozne teški jad,

Iz sna se preni (dvigni), ne više rob:

Vraga požderi u crni grob!

Nebom mjesec divni kruži

I dolinom sipa čar;

A uz (ob) gusle gorko tuži,

Pjevajući, slićpac star.

Zuje žice tužno, tajno,

Gorom ori jeka, oj:
Ej, s onu stranu Une vode,
Čuj, rode moj!
Raja ima braće svoje,
Braće rodjene!

Prevalit će braća Unu,
Vodu hladjanu,
I pomoći braći svojoj,
Braći rodjenoj.

U boj! U boj! Junaci slavni,
Za časni krst, slobodu
Proljevat krvcu spravni (pripravljeni),
Utišat suze rodu:
Nek (naj) dušman jednom
Za grehe plati sve!
U boj! U boj! Nek rodu biednom
Dan svane (zasine), dugo čekan.
Slobode zlatne dan!

□ □ □

8. More.

Riječi Petra Preradovića.

More divno, more sveto,
Pred nama se širiš eto
Kao tajna kob (usoda)!
Ljuljačka (zibelka) si komu mila,
Komu hladan grob.

Ne siže (seže) nam oku sila,
Niti umu izumila,
Odkrit tvoje dno:
Pokriveno tako tajnom
Sudbe nam je tlo.

Al' površju po tvom sjajnom
Duh se krili slašću bajnom
I čezne (gine) u njoj,
Neizmjernost tvoja mu je
Neizmjeran goj (užitek)!

Kad se tobom (s teboj) razblažuje,
Po tebi si blažen snuje
Izza smrti kraj:
Ograničen nebom samo
Bit će tako raj!

Ti nam hraniš milo, drago,
Odievaš nam boso, nago,
Sreće si nam vir
Kad po tebi razvija se
Blage čudi mir.

Ali kad te bura pase
I srdite u talase (valove)
Njezin (njen) digne gnjev,
Tad si lavom (ted. si lev) stoglavnikom,
kom su bezdna ziev.

Odzivlješ se divnom rikom (bućanje)
I valjaš se stravljenikom (blazno),
U biesnilu svom;
Užas (groza) prati sve ti mahe,
Sve udarce grom.

Ladje hrskaš ko orahe
Il' ih grozom goniš plahe
Na očajan (obupen) put,
Osudjene kao stvore
Kroz pakleni skut.

Nebo amo (sem), nebo tamo,
Nebo svuda, kud gledamo,
Nad pučinom (gladino) svod,
Po njoj biele lepirice (metuljčki),
Ovdje, ondje (tu, tam) brod.

Njimi šalje krilatice
Zemlja zemlji izmjenice
Plode krila svog (svojega),
Prelieva se svieta blago
Preko lica tvog.

Oh strašno si tada, more!
Al strahote tvoje zборе
Veličanstven zbor:
Ljudskoj kažeš oholosti,
Da si jači stvor.

Slava tebi, more naše,
Na slavu ti pune čaše
Izpijamo sad (sedaj):
Našom pjesmom prezanieto (za-
neseno),
Čuvaj jugu sklad!

Črtice o hrvatskih skladateljih, zastopanih na koncertu „Kola“ v Ljubljani.

□ □ □

Vatroslav pl. Lisinski.

Od ilirskega preporoda (okoli l. 1835.) se je začela razvijati hrvatska umetna pesem in je kmalu postala glavni propagator in nosilec hrvatske — ilirske — misli. Zaslugo za to ima v prvi vrsti največji ilirski skladatelj Vatroslav pl. Lisinski. Rodil se je v Zagrebu 8. jul. 1819. Po zvršeni gimnaziji je šel na pravno akademijo in jo končal 1842. Že na gimnaziji se je učil harmonije in kompozicije pri Wiesner-ju pl. Morgensternu in krasno napredoval. Vrli pevec in žarki rodoljub ilirski Alberto pl. Štriga je vzbudil Lisinskega na delo, da je začel komponirati pesmi in budnice. Že l. 1846. se je pela njegova opera »Ljubav i zloba« v hrvatskem gledališču. Bila je to prva hrvatska izvirna opera. Dotedanji uspehi in prigovarjanje prijateljev so napotili Lisinskega l. 1847., da je šel v Prago, nadalje se učil glasbe. Tam je prebil tri leta, marljivo se učeč. Tu je dodelal in instrumentaliral tudi svojo opero »Porin« (junaška opera v petih dejanjih), kojo je bil začel že v Zagrebu. L. 1850. se je povrnil v domovino, ali tužne so mu bile okoliščine, da je često stradal, dokler ni l. 1853. postal vezbenik pri sodišču. Umril je v Zagrebu 31. maja 1854.

Lisinski je napisal mnogo kompozicij: moških zborov, samospenov, dvospenov, klavirskih in orkestralnih stvari in dve operi. Nekatere so izdane v tisku, večino pa ima »Kolo« v arhivu. »Porin« se je izvajal prvokrat 1. oktobra 1897. s sijajnim uspehom, a od takrat se je dal že mnogokrat. Lisinskega kompozicije kažejo jak glasovni duh in originalnost, a preveja jih narodni duh.

Ivan pl. Zajc.

Zajc je brez dvoma največji ne samo hrvatski, ampak vobče jugoslovanski skladatelj. Poleg ženijalnosti ga diči skozi celo življenje redka marljivost. Pa še sedaj, ko je star 75 let, ko bi mogel počivati na lavorikah svoje slave, je še vedno bodrega duha in dela vedno marljivo. — Rodil se je 3. avgusta 1834. na Reki. Prvi učitelj v glasbi mu je bil oče, vojaški kapelnik. Ljubav do glasbe je postajala vedno jačja še za gimnazijskih študij in oče je — dasi nerad — moral pripustiti, da se sin posveti glasbi. L. 1849. je šel v Milan na konservatorij, ki ga je dovršil l. 1855. z izvrstnim uspehom. Na to je bil skozi sedem let na Reki mestni kapelnik in je napisal več kompozicij,

med njimi tudi tri opere. L. 1862. je šel na Dunaj, kjer je preživel do l. 1870. Ker je bil plodovit skladatelj, zložil je več operet v Offenbachovem in Suppéjevem duhu, ki so bile dobro sprejete. Ko se je l. 1870. ustanovila v Zagrebu hrvatska opera, je bil Zajc pozvan za nje ravnatelj. Prevezel je to mesto in ob enem ravnateljstvo na »Glasbenem zavodu«. Pustil je čast in slavo v tujini in posvetil Hrvatski vse svoje sile. — Zajčeve zasluge za procvit hrvatske glasbene umetnosti so neprecenljive. Ni polja, ni panoge v glasbeni umetnosti, kjer bi se Zajčev veliki genij ne bil pokazal. Napisal je nad 1000 kompozicij. Tu so zbori, vokalni in instrumentalni, kantate (n. pr. Dolazak Hrvata, Istočna zora, Molitva i. dr.), simfonije, glasbene slike (n. pr. »More«), overture, sonate, pesmi za en glas in klavir, cerkvene kompozicije itd. Operet je uglasbil 30, oper 21. Najbolj poznane opere so: Mislav, Lizinka, Boisyska vjestica, Nikola Šubić-Zrinski. — Zajčevo 70 letnico je na svečan način praznovalo »Kolo« l. 1907. z izvajanjem njegovega najboljšega dela »Prvi greh«, alegorična opera v 3 dejanjih. Sedaj baš izdeluje mojster ljudsko opereto »Godina 1848«.

Vilko Novak.

Rodil se je v Varaždinu l. 1865. Gimnazijo je obiskoval v Osjeku in Zagrebu, a je za rana čutil željo, da se glasbi posveti. Končno se odloči zanj in se vpiše v »Hrv. zem. glasbeni zavod«, ki ga je tudi dovršil. Po dovršenih glasbenih naukih je deloval kot učitelj glasbe in petja na ženskem liceju in kot pomožni učitelj na »Glasbenem zavodu«. Izkazal se je izvrstnega pedagoga in napisal lepo knjigo »Obuka zbornog pjevanja«. Leta 1896. je izdal s tovarišema Iv. Muhvičem in J. Slogarjem »Zbirku pjesma«. Nekatere od njih, n. pr. »Bog i Hrvati« in »Hrvatskoj« so postale hitro popularne. Nadaljna dela Novakova so ga kmalu napravila ljubimcem pevskih krogov. Uspel je v herojskih, a še bolj v liriških zborih, tako da so zbori n. pr. »Bi mirna noć«, »U ljetni suton«, »Ah, tamo« pravi biseri hrvatske zborovne literature z liričnim značajem. L. 1904. je postal Novak drugi zborovodja »Kola« in ostal to do decembra 1908. Mnogo je svojih vrlih sposobnosti zastavil za procvit društva, tako da je »Kolo« pod Vilkom Novakom slavilo mnogo triumfov. L. 1906 je postal učitelj glasbe in petja na moškem učiteljsišču v Zagrebu, v katerem svojstvu še sedaj deluje. — Novak je sigurno eden izmed najbolj nadarjenih mlajših hrvatskih glasbenikov, a je le škoda, da ga prenaporno šolsko delo ovira v kompoziciji.

Srečko Albini.

Rodil se je v Županji v Slavoniji l. 1869. od trgovske obitelji. V začetku mu je bilo sojeno, da se tudi on sam posveti trgovskemu stanu. Še kot dijak v gimnaziji in na trgovski akademiji v Gradcu se je učil gosli in klavirja in kazal velik glasbeni dar. Glasba ga je premagala in šel je zopet v Gradec l. 1891., kjer se je tri leta učil v privatni šoli izvrstnega učitelja glasbe dr. Viljema Mayerja. Nato je postal gledališki kapelnik mestnega gledališča. Kot Hrvata pa je srce vleklo Albinija v domovino. L. 1895 je došel v Zagreb in sprejel

mesto gledališkega kapelnika. Poleg poslov kapelniških pa je tudi marsikaj komponiral, tako n. pr. glasbo za dramo »Pavlimir«, balet »Na Plitvička jezera«, uspelo opero »Maričon«, več moških zborov, n. pr. »Četiri godišnje dobe«, in samospeve s klavirjem. Po razpustu hrvatske opere l. 1902. je odšel na Dunaj in tu je hitro nase obrnil pozornost z opereto »Nabob«. Njegova nadaljna dela, osobito opereta »Barun Franjo Trenk«, so ga napravila poznatim po svetu, tako da je Albini danes poznan daleč izven Hrvatske kot izvrsten skladatelj. Ko se je letos zopet otvorila opera v Zagrebu, je postal Albini nje ravnatelj.

Vekoslav Rosenberg-Ružić.

Ružić je rojen v Varaždinu l. 1870., kjer je obiskoval tudi šole. Že v mladosti se je v njem opazila volja in dar za glasbo, in da temu zadosti, šel je na Dunaj in se vpisal v tamošnji konservatorij. Pod vodstvom dobrih profesorjev je Ružić krasno napredoval. Po dovršenih glasbenih študijah se je povrnil v domovino in dobil mesto mestnega kapelnika v Splitu. Tu je lepo, a kratko deloval, ker mu je rodni Varaždin ponudil službo mestnega kapelnika, kojo je on tudi sprejel. Z dohodom Ružićevim v Varaždin se je preporodila mestna godba in pevsko društvo »Vila«. Svoje krasne sposobnosti je posvetil v procvit omenjenih dveh institucij, ki pod njegovo upravo še danes cveto. — Ružić se je pokazal kot izvrsten hrvatski skladatelj. Pisal je kompozicije za zbor, orkester, gosli in klavir, največ pa samospevov s spremljevanjem klavirja. Iz vseh kompozicij se vidi izboren skladatelj, eleganten ukus in bujna fantazija.

Josip Hatze.

Med najboljše mlajše hrvatske skladatelje se brez dvojbe prišteva Hatze. Rodil se je v Splitu v Dalmaciji l. 1879. Že v realki se je učil gosli, klavirja in harmonije pri Perigezzi, učitelju glasbe v Splitu. Tudi je že kot realec poskušal svoje moči v komponiranju. Zložil je nekaj pesmi, ki so mu uspelo. Ker ga je gnala želja po nadaljni glasbeni izobrazbi, šel je leta 1898 v Pesaro v Italiji na glasovito glasbeno šolo, kateri je bil na čelu slavni skladatelj Mascagni. Tu se je učil kontrapunkta, kompozicije in instrumentacije, in ker je bil talentiran in marljiv, je sijajno napredoval. Mascagni se je izjavil o Hatzeju l. 1891: »Sedaj imam mladega Hrvata, ki lepo komponira. Ne razumem popolnoma vsebine onega slovanskega teksta njegovih pesmi, ali čuvstvo mi je razumljivo. Velik talent je«. Italijanski društveni in glasbeni značaj ni v Hatzeju izkoreninil hrvatskega čuvstva, ki se izraža v njegovih skladbah. V Pesaru je bil 4 leta, t. j. do 1902. Tedaj se je povrnil v Split, kjer še sedaj dela kot mestni kapelnik. — Hatze je pisal kompozicije večinoma za en glas in klavir in to je zares pravo biserje hrvatske glasbene literature. Do sedaj so izšli trije zvezki teh pesmi. (»Romance i melodije«, »Proletni labori« in »Novo cvijeće«). Hatze je skladatelj nežnega značaja, elegične smeri. Pesmi so mu zaodete v moderne harmonije, a kažejo vedno bogato invencijo.

Po M. Z.

Nekaj črtic o „Kolu“.

Hrvatsko pevsko društvo »Kolo« ni navaden pevski zbor, kakršnih je nebroj po Hrvatski in v naših krajih, zbor, ki bi služil izvečine samo zabavi in bi prirejal razne šumne veselice, pri katerih se sicer tudi poje, a petje ni umetniški namen. »Kolo« ima višje smotre, »Kolo« stremi po pravi pevski umetnosti, prireja koncerte v največjem slogu in v največjem smislu in se da glede na umetniško stališče in stremljenje primerjati samo pevskega zboru »Glasbene Matice«. Kar je pevski zbor »Glasbene Matice za Slovence«, to je »Kolo« za Hrvate.

Da je pomen »Kola« res tak, svedočijo najbolj velika dela, katera je »Kolo« poleg nebrojno drugega v zadnjih letih izvedlo. Ta so: Verdi, Requiem; Rossini, Stabat Mater; Dvořák, Stabat Mater, Mrtvaški ženin, Te Deum; pl. Zajc, Stabat Mater, Prvi greh, Oče naš, Glasbena trilogija; Mascagni, Cavalleria rusticana (cela opera v obliki koncerta!); Perosi, Vstajenje Lazarjevo; Weiss, Triumfator; v. Beethoven, IX. simfonija; P. Hartman, Sv. Frančišek; Haydn, Stvarjenje. Pri poslednjem oratoriju je bilo letos spomladi 21. maja v Zagrebu navzoče odposlanstvo »Glasbene Matice«, ki je soglasno se izreklo, da je izvajanje »Kola« zelo imponiralo in bilo najresnejšega umetniškega upoštevanja vredno.

»Kolo« obstoji že 47 let, za 10 let dle nego »Glasbena Matica« kot društvo. Ustanovilo se je namreč leta 1862. s prvotno vse drugačnim namenom, da namreč goji hrvatsko narodno glasbo in petje in s tem vzbuja narodno zavednost med Hrvati. Povestničar piše zanimivo o tej ustanovitvi: »Početkom druge polovice godine 1862., u vrijeme, kad su se još posljednji tragovi absolutizma osječali, kada je od dasaka hrvatskoj rieči bio sabijen sklop, koji nije za žive, a Hrvatski se narod počeo tek osvješćivati, sastadoše se neki rodoljubi, da osnuju u glavnom gradu mile nam otačbine Hrvatske pjevačko društvo, koje bi skladnom hrvatskom pjesmom širilo duh hrvatski i triebilo ostanke omraženog tudjinstva«. In dalje: »Znajući sve to dični naši rodoljubi, odlučīše, osnovati hrvatsko pjevačko društvo, koje bi gojilo hrvatsku narodnu glasbu i pjevanje, nu ne samo gojilo, već hrvatskoj pjesmi put prokrčivalo u sve društvene slojeve i u sve kuteve divne nam otačbine Hrvatske, jer je za doba Bachova absolutizma mal ne posve iztisnuta bila«.

Prvotni namen »Kola« je bil torej tak, kakor za tisti čas drugačen biti ni mogel, namen, s preprosto pesmijo, izvajano od moškega

zboru, vzbujati zamrlo narodno zavest. O kakih umetnostnih smotrih, ki bi jih »Kolo« negovalo, takrat niti govora ni moglo biti. A to prvotno svojo nalogo je »Kolo« vršilo nad vse sijajno in si za narodni preporod hrvatski nedvojbeno steklo velikih zaslug. Neumorno je prirejalo koncerte in veselice s petjem, udeleževalo se vseh narodnih prireditev in bodrilo in navduševalo Hrvate k narodni samozavesti in k narodnemu delu.

Pri tem pa ni pozabilo gojiti vzajemnosti z vsemi slovanskimi glasbenimi krogi in negovalo je osobito pristrčno razmerje z nami Slovenci. Že na prvem koncertu, ki ga je »Kolo« priredilo 26. X. 1862. je bila prva pevska točka slovenska, Davorin Jenkov »Naprej«. Takisto tudi vsa poznejša leta te prve dobe »Kola« skoro ni bilo koncerta, kjer bi se ne izvajala kaka slovenska pesem, na pr. Riharjeva »Savica«, B. Ipavčev »Kdo je mar?«, »Zdravica«, »Ljubici pod oknom«, »Jadransko morje«, G. Ipavčeva »Zvezda«, Jenkov »Što čutiš«, Nedvedova »Popotnikova pesem«, Foersterjev »Samo« itd. — Leta 1867. je »Kolo« napravilo prvi svoj izlet v Ljubljano, da vrne Slovence nepozabni njih poset v Zagreb prejšnjega leta, ko je bilo 50 Slovencev, članov »Sokola« in »Narodne čitalnice«, iz Ljubljane prišlo na 300 letnico bana Nikole Šubić Zrinjskega, in sicer pod vodstvom dr. Janeza Bleiweisa, dr. Lovro Tomana in dr. E. H. Coste. Kronist ne more dovolj opisati, kako krasno je »Kolo« na svojem izletu prepevalo v ljubljanski čitalnici in na Rožniku. — In ko se je leta 1872. v Ljubljani ustanovila »Glasbena Matica«, je »Kolo« med prvimi pristopilo kot ustanovni član s svoto 40 gld. — Ko pa je »Kolo« leta 1875. zopet hotelo posetiti Slovence na Bledu, je tedanja ljubljanska oblast to — zabranila. — Tem sijajnejša pa je bila manifestacija vzajemnosti Slovencev in Hrvatov ob 20 letnici »Kola« leta 1882., na katero so došla nastopna slovenska društva: »Sokol« iz Ljubljane, telovadno in pevsko društvo »Savinjski Sokol« iz Mozirja, deputacija čitalnice iz Šiške, Narodna čitalnica iz Ljubljane s pevskim zborom 40 članov, ki so na koncertu peli Gerbičev »Slovanski brod«. Sprejem Slovencev je bil nad vse sijajen in pristrčen. Govor tedanjega staroste ljubljanskega »Sokola« dr. Ivana Tavčarja je izzval neopisno navdušenje in mahoma podelil vsej slavnosti pravo smer v edinstvu Hrvatov in Slovencev. Kronist piše o tem: »Neda so opisati, koje su oduševljenje ove rieči (dr. Tavčarjeve) u naših grudih probudile! To se daje samo čuti, opisati je svako pero preslabo. Iztaknuti nam je samo to, da su misli o jedinstvu Hrvatah i Slovencah, koje su ovdje prvi put u tako konkretnom obliku izrečene bile, ostale za ciele svečanosti nekom crvenom niti, koja se je provlačila i naglašivala od većine govornikah«. — Istega leta je »Kolo« s 34 pevci poletelo v Trst na slavnost razvitja zastave »Slov. del. podpornega društva«. Peli so v cerkvi in pri koncertu. Pri poslednjem so zbor »Živila Hrvatska« morali petkrat ponavljati. Na povratku iz Trsta so se pomudili v Ljubljani, kjer jim je Narodna čitalnica priredila pristrčen zabavni večer in se je nadaljevalo pobratimstvo hrvatsko-slovensko.

Nekako do 20 letnice je trajala prva doba »Kola«, v kateri je bil glavni namen, vzbujati narodno zavest in gojiti slovansko, osobito pa slovensko-hrvatsko vzajemnost. Poleg tega glavnega namena pa

je že v prvi dobi se javila in čedalje bolj silila na površje druga mogočna misel, misel, ki je, upoštevajoč glasbeno umetnost kot tako, stremila po kolikor možno visoki umetniški dovršenosti i glede izbora koncertnih točk i glede njih izvajanja. Če dalje češče se prikazujejo na koncertnih vzporedih imena: Mozart, Saint-Saëns, Beethoven, Mendelssohn, Wagner, Gounod, Chopin itd., katerih dela so se izvajala ali po orkestru ali po umetnikih komorne glasbe. Javili so se sicer razni očitki, češ, da »Kolo« premalo goji zborove skladbe, a sodim, da so baš delá imenovanih svetovnih mojstrov izčistila nazore o glasbeni umetnosti in polagoma provzročila popolni preporod »Kola«, da je društvo po nekaj let trajajoči prehodni dobi postalo to, kar je sedaj: prvo hrvatsko društvo za prirejanje kolikor možno umetniško dovršenih koncertov.

Pa javile so se tudi še druge okoliščine, ki so pomagale temu srečnemu preporodu, da se je izvršil čisto naravnim potom. Osnovale se je pred vsem več novih pevskih društev v Zagrebu, ki so deloma prevzela prvotno nalogo »Kola«, vzbujati narodno zavest, deloma ga razbremenila v prirejanju zabav in veselic, tako da je »Kolo« dobilo prostejše roke. Mimogrede rečeno: tudi ta nova pevska društva »Kolo« ni prepustilo samim sebi, ampak zasnovalo je (1875) »Zvezo hrvatskih pevskih društev« in si v njej ohranilo vodilno vlogo do l. 1897. — V »Kolu« samem so se od 20letnice sem čedalje glasneje javljale zahteve, da imej »Kolo« višje cilje nego do sedaj, da treba v dosego teh ciljev zgraditi lasten dom, da treba moškemu zboru pridružiti še ženski zbor. Ta ideja je bila tako mogočna, da se je z žilavo vztrajnostjo v par letih izvršila: »Kolo« je s hrvatskim »Sokolom« otvorilo leta 1884. lastni dom, leta 1885. pa ustanovilo tudi ženski zbor. In sedaj so bili dani vsi pogoji za nadaljni razvitek: leta 1889. je »Kolo« pomagalo »Glasbenemu zavodu« pri izvajanju Dvořákove »Stabat Mater«, leta 1891. pa je že samostojno priredilo Verdijev »Requiem« in se s tem odločno popelo nad vsa druga hrvatska pevska društva ter doseglo davno zaželjeni vrhunec vsega stremljenja: postalo je glasbeno-umetniško društvo prve vrste in zaporedoma priredilo v začetku navedene velike koncerte, a postalo je tudi središče vseh tujih umetnikov, ki so od slej le po »Kolu« prirejali svoje koncerte v Zagrebu.

Nekaj opasnih kriz je seveda še bilo, osobito ona nevarna kriza, ko je leta 1897. razpadel ženski zbor. Ali »Kolo« je takoj v ožji stik stopilo z »Glasbenim zavodom« in z njegovimi gojenkami prirejalo koncerte do leta 1904. Tega leta pa se je iznova ustanovil lastni ženski zbor, ki vztraja še do danes.

Ne smemo pa prezreti, da »Kolo« tudi v svoji drugi, prehodni dobi in v svoji tretji dobi, v dobi dovršenosti, ni pozabilo slovanske vzajemnosti in stika osobito z nami Slovenci, ampak da je oboje gojilo bolj nego kdaj prej. Leta 1884. je sodelovalo pri velikem koncertu na korist gradnje ljubljanskega »Narodnega doma« z Zajčevim krasnim zborom »Iztočna zora« in drugi dan v bratski svoj krog sprejelo ljubljanske goste. — Istega leta je poletelo v Prago s 36 pevci povodom posebne vlaka Hrvatov v novo češko gledališče ter v Pragi in na

povratku v Plznu na poziv plzenskega »Hlahola« priredilo znamenita koncerta. Kritik prvega češkega glasbenega lista »Dalibor« je takrat pisal, da je »Kolo« pelo s tako dovršenostjo, da mu bode ostalo v nepozabnem spominu. Z mirno dušo moremo trditi, pravi kritik, da takega petja v zboru že davno nismo čuli. — Leta 1891. je sodelovalo pri otvoritvi čitalnice v Brežicah. — Leta 1893. je napravilo izlet v Dubrovnik k odkritju spomenika Ivana Gunduliča, kjer je s svojim javnim nastopom odneslo prvenstvo nad vsemi tam prisotnimi društvi. Na povratku iz Dubrovnika je v splitskem gledališču priredilo prvi hrvatski koncert, in želo veliko priznanje. — Istega leta je bilo »Kolo« zastopano pri 30 letnici čitalnice v Kranju. — Leta 1895. je dalo koncert za oškodovance povodom ljubljanskega potresa. — Istega leta je »Kolo« sprejelo Slovence, ki so došli v Zagreb, da vidijo novo gledališko zgradbo. — Leta 1897. je prisostvovalo pri razvitju zastave slov. pevskega društva »Ljubljane« v Ljubljani. — Dne 23. decembra 1900 in dne 8. februarja 1901 je pelo »Kolo« pri Prešernovi slavnosti, ki jo je priredilo društvo hrvatskih književnikov. — Dobro v spominu nam je še prekrasno vspeła 40 letnica »Kola«, ki se je praznovala leta 1902. in na kojoj so prišla iz Ljubljane: »Glasbena Matica« po večji deputaciji in korporativno pevski društvu »Ljubljana« in »Slavec«. Obe poslednji društvi sta samostojno nastopili tudi v koncertu, na banketu pa je dobil besedo tudi načelnik pevskega zbora »Glasbene Matice« in bil odzdravljen z velikim navdušenjem. — Istega leta je »Kolo« priredilo komerz na čast plzenskemu pevskemu društvu »Smetana«, ki je koncertovalo v Zagrebu. — Od istega leta počenši daje vsako leto koncert v proslavo sv. Cirila in Metoda. — L. 1904. je šlo »Kolo« korporativno drugič v Dubrovnik k prosveti zastave pevskega društva »Gundulič«. Spotoma je koncertovalo tja grede v Splitu, nazaj grede v Mostaru in Sarajevu. — Istega leta se je udeležilo otvoritve »Narodnega doma« v Brežicah. — Leta 1905. je došla deputacija k odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljano in položila tu venec. — Dne 11. novembra 1905. pa je »Kolo« priredilo svoj prvi veliki koncert v Ljubljani pod okriljem »Glasbene Matice«. S tem dnem se je započela najnovejša faza v razvoju »Kola«, ki utegne roditi še krasne sadove. Toda predno razpredemo to misel, naj kronološki navedemo še, kako je do zadnjega »Kolo« gojilo slovansko in posebej še slovensko vzajemnost. — Leta 1906. je »Kolo« sodelovalo pri koncertu slov. pevskega društva »Ljubljane« v Zagrebu. — Leta 1907. je priredilo Bendlov večer in nastopilo pri komerzu v čast »Pevski zvezi moravskih učiteljev«, ki so 28. decembra priredili koncert v Zagrebu. — Dne 2. maja 1908. je »Kolo« pod svojo oskrbo vzelo koncert »Glasbene Matice« v Zagrebu in najprišrčnejše sprejelo in bogato pogostilo Matične pevke in pevce. — Istega leta se je »Kolo« korporativno udeležilo 25 letnice pevskega društva »Lire« v Kamniku in priredilo 28. novembra slovenski večer v Zagrebu. — Dne 3. februarja 1909 se je udeležilo mnogobrojno odposlanstvo »Kola« Perosijevega oratorija »Natale del Redentore«, ki ga je izvajala »Glasbena Matica«; dne 21. maja 1909 pa je bilo odposlanstvo »Glasbene

Matice« povodom Haydnovega »Stvarjenja«, ki ga je »Kolo« izvajalo v Zagrebu, najljubeznivejše od »Kola« sprejeto. — Končno je letos »Kolo« se udeležilo tudi »Slavčeve« 25 letnice in z velikim uspehom nastopilo pri koncertu, dasi je bil tu le oddelek društva.

Rekli smo zgoraj, da je »Kolo« s svojim prvim koncertom v Ljubljani 11. novembra 1905. započelo najnovejšo fazo, ki utegne roditi še krasne sadove. S tem se je namreč pričela idealno lepa tekma med prvima jugoslovanskima pevsko-glasbenima društvoma, stoječima na strogo umetniškem stališču, med hrvatskim »Kolom« in med pevskim zborom »Glasbene Matice«. Koncert »Kola« dne 11. nov. 1905. v Ljubljani je rodil koncert »Glasbene Matice« v Zagrebu dne 2. maja 1908., ta zopet današnji koncert »Kola« v Ljubljani. Tako naj se tudi nadaljuje! Časi puhlih »veselic« in šumnih »obhodov« minevajo, le v pozitivnem kulturnem delu je moč, je bodočnost slovensko-hrvatske vzajemnosti.

A. Š.

ab 7
7x006

5
2